

Південний берег Криму

на поштових картках (1899–1917 рр.)

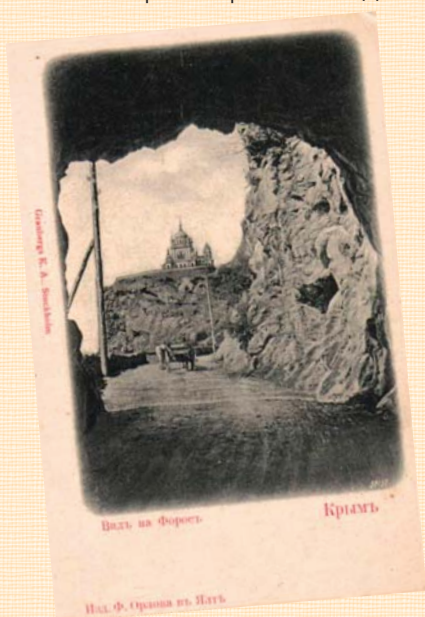
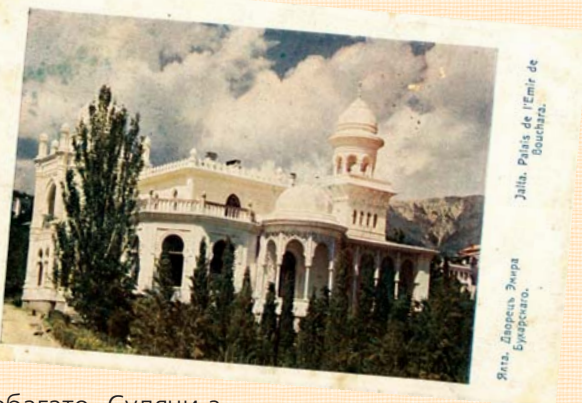
Денис Яшний

Перші десятиріччя ХХ століття серед дослідників та філокартистів отримали назву “золотий час ілюстрованої поштової картки”. Саме в цей період набуває найбільшого розквіту видання поштових карток, ілюстрованих світлинами найбільш цікавих місцевостей Криму. Із активізацією видавничої діяльності посилюється й розвиток фотомистецтва, з'явилась низка фотоательє, фотомайстерень та декілька майстрів, що зосередили свою діяльність на Південному березі Криму. Найбільш видатними серед тих, чиї світлини розміщувались на ілюстрованій частині поштових карток, були: Ф. Орлов., С. Прокудін-Горський, І. Семьонов і, звичайно, В. Сокорнов.

Про видавничу діяльність Федіра Орлова, автора багатьох фотокарток з видами

Крима, Придворного фотографа Олександра III, досі мало що відомо, не дивлячись на те, що ним було видано достатньо власних світлин: присвячених Криму загалом, а також окремо Алупці та Масадрі. Він мав власне фотоательє в Ялті, але поштових карток цього видавництва відомо небагато. Судячи з тих небагатьох, що дійшли до нас, у майстра була співпраця з Акціонерним товариством “Гранберг”, яке розташовувалось у Стокгольмі [1].

Сергій Михайлович Прокудін-Горський займався виготовленням світлин для ілюстрування поштових карток на замову Комітету Червоного Хреста. 2 травня 1905 р. Сергій Михайлович отримує відкритого листа з розширеними повноваженнями та дозволом фотографувати ззовні та зсередини всі палаци Південного Берега Криму, окрім Лівадійського [2].

лович отримує відкритого листа з розширеними повноваженнями та дозволом фотографувати ззовні та зсередини всі палаци Південного Берега Криму, окрім Лівадійського [2].

Влітку та на початку осені того ж року майстер мандрує Росією, виконуючи замовлення. Тоді ж він приїздив і до Криму. З листа Сергія Михайловича до Комітету стає відомо, що найбільша кількість світлин зроблена саме в Криму: Південний та Гірський Крим – 131 світлина, Інкерман, Новоросійськ, Успенський монастир – 18 [3]. Південному Берегу було присвячено 65 робіт майстра [4]. З роздрукованих на поштових картках на цей час відомо лише 13 світлин з видами Ай-Тодору, Гурзуфа,

Ореанди, Ялти [5]. Завдяки високій якості світлин, зроблених за технологією самого Сергія Михайловича [6], та можливостям “Общини Св. Євгенія” в галузі поліграфії ці картки до нашого часу зберігають яскравість та чіткість передачі кольорів [7].

На відміну від С.М. Прокудіна-Горського, інші два майстри – І. Семьонов і В. Сокорнов були місцевими жителями.

Василь Никандрович Сокорнов, найбільш відомий із кримських фотомитців – авторів світлин із зображеннями Південного Берега. З дорадянських його робіт більшість було видано на поштових

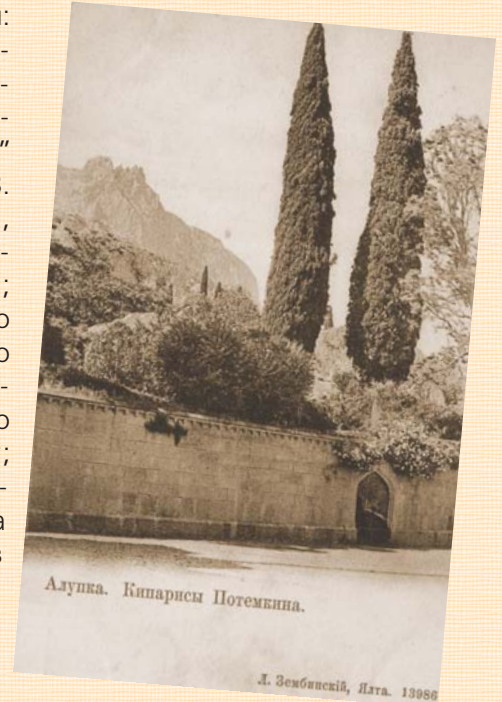

картках. Друкуванням відкритих листів, ілюстрованих світлинами Василя Никандровича, займалась ціла низка видавців від місцевих до закордонних. Але говорити про співпрацю видавців та майстра ми можемо лише після 1911 р., коли в Російській Імперії було прийнято постанову щодо авторського права, і на поштових картках з'явилися вихідні данні про фотографа та заборони на несанкціоновану перепечатку ілюстрацій.

На сьогодні дослідникам вдалося зібрати відомості про співпрацю Василя Никандро-

вича з наступними видавцями: Абільтааром Умеровим з Бахчисараю; Акціонерним товариством "Гранберг" та Видавництвом "Ернст Г. Сванстрем та син" зі Стокгольму; Бібліотекою Ю. В. Волкової, Дмитром Николичем, З. В. Несвітайловою та "Фотографією І. Семьонова" з Ялти; Бібліотекою та книжковою крамницею Девичинського (Алупка); Видавництвом "Общини Св. Євгенії" Червоного Хреста з Санкт-Петербургу; "Котрагенством печаті", "Торговим домом Еккель і Калах" та "Шерер, Набольтц і Ко" з Москви; "Северним іздателством"; та "Штенгель і Ко" із Дрездена [8].

Найпершою серед видавців ілюструвати свої листівки світлинами Василя Никандровича, на думку дослідників його творчості, почала Ю. В. Волкова.

багато відомостей [12]. Він був ялтинським фотографом і мав власне фотоательє в будинку Латрі на Морській вулиці, де виготовляв портрети та видавав ілюстровані поштові картки [13]. Крім цього, він займався видовою фотографією, друкував свої світлини на поштових картках власного випуску [14]. Він зробив також знімки будівництва Лівадійського палацу.

І. Семьонов склав альбом із власних фотокарток Алупки, Ай-Тодора, Балаклави, Гурзуфа, Дюльбера, Лівадії, Симеїза, що пішли на ілюстрування відкритих листів [15].

З тих відомостей, що було приведено нами вище, та з анотованих поштових карток вдається частково реконструювати видавничі зв'язки І. Семьонова з Акціонерним товариством Гранберг, Василем Никандровичем Сокорновим, з якими він почав співпрацювати до 1904 р. [16].

Відомостей про інших майстрів, що займалися фотографуванням Південного Берега Криму та виданням ілюстрова-

Майже одночасно з нею листівки за негативами майстра видавав І. Семінов — ялтинський фотограф [9]. Також було встановлено, що Василь Никандрович й самотужки видавав власні ілюстровані листівки — всього вийшло шість таких видань [10]. Всі листівки, ілюстровані світлинами майстра, вирізняв високий художній рівень [11].

На відміну від В. Н. Сокорнова, про І. Семьонова залишилось не-

них поштових карток, збереглося небагато. Найчастіше їхні імена доносять до нас анотації на багатьох поштових картках та незначні згадки у різних джерелах. Це Д. Николич, Л. Зембинський та М. Мурзін із Ялти, і якщо перші двоє мали власні друкарні з видання поштових карток, то Микола Федорович Мурзін робив світлини на замову "Общини Св. Євгенії" [17]. Невідомими залишаються ще безліч майстрів, які співпрацювали з закордонними, вітчизняними та місцевими видавцями, а інколи і самі займалися видавничою діяльністю.

1. Крым. Вид на Форос [Открытое письмо]/Изд. Ф. Орлова в Ялте. — Stogolm. — Granberg K. A. — 1904.
2. Носков А.В. По заказу Красного Креста//Журнал любителей открыток (ЖУК). — 2007. — №3. — С.15.
3. Там же. — С. 16–17.
4. www.temple.ru/pg/416.php. — №№180–245.
5. Там же. — №№: 180–182; 186; 191; 192; 199–201; 203; 210; 215; 245.
6. Российская империя Прокудина-Горского:1905–1916 / Авт. текста и сост. С. П. Гаранина. — М.: Красивая страна, 2008. — С.10 — 13.
7. Ялта. Дворец Эмира Бухарского: [Открытое письмо]. — СПб.: Изд. общины св. Евгении., Б.г.; Дворец в Массандре. Крым: [Открытое письмо]. — СПб.: Изд. общины св. Евгении, Б.г.
8. Ёлкин В. Желанные весточки с Юга. Крым в зеркале открыток//Василий Сокольников. Виды Крыма. — СПб: Государственный центр фотографии, 2006. — С.31.
9. Морозов С. Атрибуция произведений Василия Соколькова по открыт-

- кам// Василий Сокольников. Виды Крыма. — СПб: Государственный центр фотографии, 2006. — С.33.
10. Ёлкин В. Указ. Соч. — С.31.
11. Прибой волн. Алупка:[Открытое письмо]/ Изд. Фотографа И. Семёнова в Ялте. — Stogolm: Granberg K. A., Б.г.
12. Паспарту фотоателье И. Семёнова.
13. Морозов С. Указ соч. — С.33.
14. Вид со скалы "Диво". Симеиз:[Открытое письмо]. — Ялта: Изд — во "Фотография И. Семенова", Б.г.
15. Семёнов И. Воспоминания о Крыме. Ялта: [Фотоальбом] — Стогольм: "Акционерное общество Гранберг", 1913. — 41 л. с ил.
16. Прибой волн. Алупка. [Открытое письмо]/ Изд. Фотографа И. Семёнова в Ялте. — Stogolm, Granberg K. A. — Б.г.
17. Вид на Гурзуф и Аю-Даг: [Открытое письмо]. — Ялта: Изд. Дм. Николича, Б.г.; Алупка. Кипарисы Потемкина: [Открытое письмо] / Л. Зембинский. — Ялта, Б.г.; Носков А.В. Негативы для Красного Креста// ЖУК. — 2009. — № 1 (20). — С.23.

Нагороди українських гетьманів

Петро Нестеренко

Слово "гетьман" увійшло до української мови від польського *hetman*, що, у свою чергу, походить від німецького *hauptman* і відповідає титулу військового ватажка. У Польщі посада й титул гетьмана з'явилися у XV столітті. Вони надавалися командувачу постійним (коронним) та найманим (кварцяним) військами. Пізніше, у XVI столітті, були введені посади Великого коронного гетьмана та його заступника — польного гетьмана. В Україні у Середньому Подніпров'ї козацькі ватажки неофіційно також називалися гетьманами. З другої половини XVI ст. титул гетьмана почав офіційно надаватися старшому реєстрових козаків.

Невідомий художник. Портрет гетьмана Івана Мазепи. Полотно, олія. XIX ст. Національний музей історії України.

Невідомий художник. Портрет генерал-фельдмаршала, графа Олексія Григоровича Розумовського з орденом Св. О. Невського (червона стрічка через ліве плече й зірка на лівому боці грудей) та орденом Св. Анни на шії. Полотно, олія. XVIII ст. Національний музей історії України.

Невідомий художник. Портрет генерал-фельдмаршала, графа Олексія Григоровича Розумовського з орденом Св. Андрія Первозванного. Полотно, олія. XIX ст. Національний музей історії України.